

УДК 373.2

СВИДЛО

ГАННА ІГОРІВНА

кандидат економічних наук

annasvidlo84@gmail.com

СТАТИСТИЧНИЙ АСПЕКТ: ДОШКІЛЬНА ОСВІТА, ЯК СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

STATISTICAL ASPECT: PRESCHOOL EDUCATION, AS A COMPLEX OF THE EDUCATIONAL PROCESS

Стаття присвячена оцінці доступності дошкільної освіти, визначенню основних принципів та напрямів виховання дитини. Автором проаналізовано кількість дошкільних закладів, наявність вільних місць в дошкільних закладах України та охоплення дошкільними закладами дітей відповідного віку. Визначено основні проблеми та перспективи розвитку дошкільної освіти.

The article is devoted to the assessment of the availability of preschool education, the definition of the basic principles and directions of child upbringing. The author analyzes the number of preschool establishments, the availability of vacancies in preschool institutions in Ukraine and the coverage of pre-school institutions of children of the corresponding age. The basic problems and perspectives of development of preschool education are determined.

Статья посвящена оценке доступности дошкольного образования, определению основных принципов и направлений воспитания ребенка. Автором, проанализировано количество дошкольных учреждений, наличие свободных мест в дошкольных учреждениях Украины и охвата дошкольными учреждениями детей соответствующего возраста. Определены основные проблемы и перспективы развития дошкольного образования.

Ключові слова: освіта, дошкільна освіта, кількість дошкільних закладів, кількість вільних місць, освітній процес.

Ключевые слова: образование, дошкольное образование, количество дошкольных учреждений, количество свободных мест, образовательный процесс.

Keywords: education, preschool education, number of preschool institutions, number of vacancies, educational process

ВСТУП

Процес модернізації системи освіти в Україні спрямований на забезпечення її доступності та якості. Відповідно до Закону України «Про освіту» право на освіту гарантується незалежно від віку, статі, раси, стану здоров'я, інвалідності, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, кольору шкіри, місця проживання, мови спілкування, походження, соціального і майнового стану, наявності судимості, а також інших обставин та ознак [1].

Формування особистості людини в значній мірі залежить від зовнішнього середовища та соціуму, в якому він знаходиться. Тому одним із основних етапів освітнього процесу є дошкільна освіта, яка спрямована на забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок [2]. Проблемам дошкільної освіти як особливої ланки в системі дошкільної освіти присвячено роботи наступних вчених: А. Богуш, О. Зима, С. Сажник, Т. Степанова, Є. Аркін, Л. Венгер, Л. Виготський, П. Гончарук, Д. Ельконін, О. Запорожець, В. Котирло, Г. Кравцов, Є. Кравцова, О. Леонт'єв, О. Любчик та ін. Однак, незважаючи на значний вклад вчених у розкритті даної тематики та зусиль органів державної влади сприяти розвитку дошкільної освіти, залишається ряд невирішених питань і проблем.

МЕТА РОБОТИ

полягає у визначенні проблем і перспектив розвитку дошкільної освіти України на основі проведення статистичної оцінки.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти та дані Державної служби статистики України.

При проведенні дослідження використано методи структурно-динамічного аналізу, порівняння та узагальнення даних Державної служби статистики України.

РЕЗУЛЬТАТИ

Дошкільна освіта в Україні – це цілісний процес, спрямований на забезпечення всебічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб та формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду [3].

Здобуття дошкільної освіти є обов'язковою ланкою в освітньому процесі, тому в останні роки органами державної влади впроваджуються заходи спрямовані на забезпечення доступності та якості дошкільної освіти.

За часи незалежності України кількість дошкільних навчальних закладів поступово зменшувалася (рис. 1).



Рис. 1 Кількість дошкільних навчальних закладів за 1990 – 2016 рр.

(побудовано на основі джерела [4])

Отже, виходячи з даних рис.1 можна спостерігати тенденцію до зниження кількості дошкільних закладів у 1990 – 2004 рр. Даний процес

обумовлений впливом об'єктивних факторів: становлення незалежної держави, складна економічна та соціальна ситуація, і як наслідок зниження народжуваності (рис. 2).



Рис. 2 Кількість живонароджених у 1990 – 2016 рр.

(побудовано на основі джерела [4])

Дані рис. 2 свідчать про тенденцію до зменшення кількості живонароджених у 1990- 2002 рр., а з 2003 р. спостерігається позитивна динаміка народжуваності.

Однак, зі скороченням чисельності дошкільних закладів постала проблема у забезпеченні населення місцями у дитячих садочка. В період з 2005 р. по 2014 р. кількість навчальних закладів поступово збільшується, а з 2014 р. знову спостерігається скорочення їх чисельності. З одного боку, позитивна тенденція збільшення кількості дошкільних закладів 2005 – 2014 рр. пояснюється впливом державних органів влади на врегулювання проблем дошкільної освіти та забезпечення її доступності. Так, Міністерством освіти і науки України впроваджено в усіх регіонах та населених пунктах так звану електронну чергу – відкритий і прозорий сервіс для запису у дошкільні навчальні заклади, який надає рівні можливості усім дітям незалежно від

можливостей їхніх батьків. Запровадження електронної черги дозволило частково вирішити проблему. Так, наприклад, у 2015 році найскладнішою була ситуація у Львівській області, де на 100 місць претендувало 144 дитини, а в 2017 цей показник знизився до 129 дітей на 100 місць [3].

Зменшення кількості навчальних закладах у 2014 р. порівняно з 2013 р. на 10% обумовлено військовими діями на сході країни та анексією Автономної Республіки Крим. Оскільки немає об'єктивної можливості враховувати наявність та роботу дошкільних закладів на непідконтрольних територіях, це відобразилось у даних офіційної статистики.

На рис. 3 наведено співставлення показників кількість місць у дошкільних закладах та кількість дітей у дошкільних закладах.

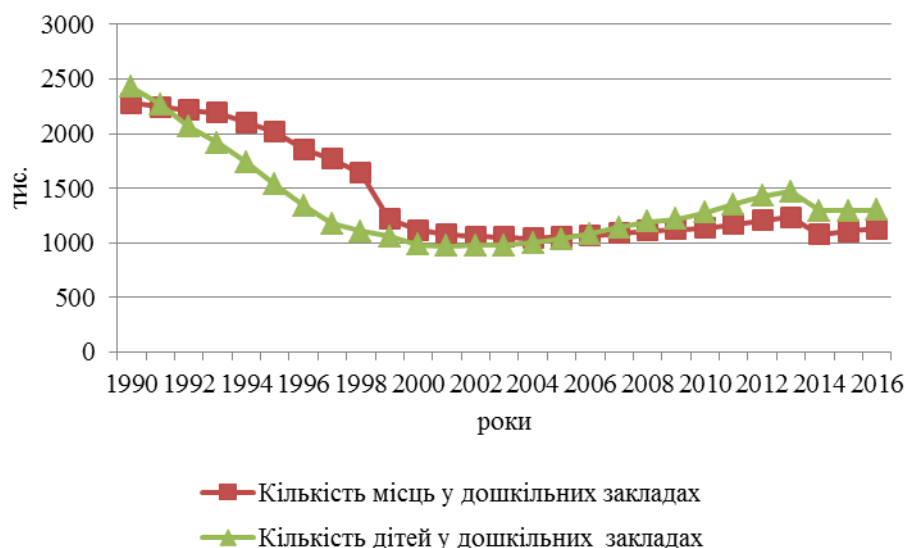
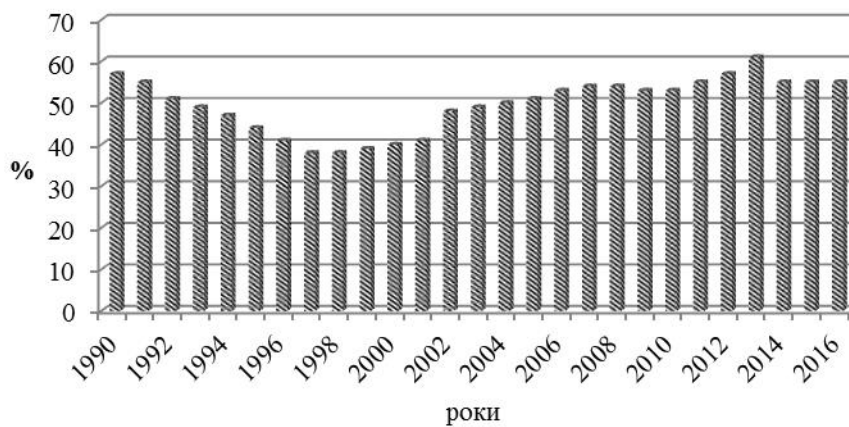


Рис. 3 Кількість дітей та місць у дошкільних закладах за 1990 – 2016 рр.
(побудовано на основі джерела [4])

Виходячи з даних рис. 3, варто відзначити, що протягом 90-х років кількість місць у дошкільних закладах значно перевищувала кількість дітей у них, різниця за даними показниками складала в середньому 10%. Однак, починаючи з 2004 р. спостерігається тенденція до збільшення кількості дітей у дошкільних закладах, і вже з 2006 р. кількість дітей більше ніж місць у

дошкільних закладах. Зростання чисельності дітей дошкільного віку обумовлено об'єктивним демографічним процесом, з 2003 р. народжуваність у країні поступово почала збільшуватися і к 2006 р. кількість дітей дошкільного віку відповідно зросла. Також, варто звернути увагу на те, що кількість місць у дошкільних закладах з 2005 р. зростала, але не пропорційно до кількості дітей.

Однак, для об'єктивного аналізу доступності дошкільної освіти, необхідно оцінити ступень охоплення дітей закладами у відсотках до кількості дітей відповідного віку (рис. 4).



▨ Охоплення дітей закладами, відсотків до кількості дітей відповідного віку

Рис. 4 Охоплення дітей закладами у відсотках до кількості дітей відповідного віку (побудовано на основі джерела [4])

Аналіз даних рис. 4 дає змогу зробити висновок, що в Україні понад 50 % дітей дошкільного віку забезпечені місцем у дошкільних закладах. Причинами охоплення не всього контингенту дітей дошкільного віку дитячими закладами, в першу чергу, є не повністю врегульована ситуація з вільними місцями у дитячих садочках, а також бажання батьків самостійно виховувати та розвивати дитину без відвідування дошкільного закладу.

Так, станом на травень 2017 р., в Україні близько 55% дітей дошкільного віку відвідували заклади дошкільної освіти різних типів. В абсолютних цифрах кількість таких дітей складала близько 1 млн 300 тис. осіб. Однак, проблему з забезпеченням місць у дошкільних закладах повністю вирішено тільки у Житомирській області, де в черзі немає жодної дитини. Позитивна ситуація у Кіровоградській, Сумській, Чернігівській, Луганській, Івано-Франківській та Донецькій областях, де у черзі перебуває менше тисячі дітей. Натомість в Одеській області претендують на місце у закладах дошкільної освіти 18 тисяч 910 дітей, у Києві – 11 тисяч 134, у Закарпатській – 6 тисяч дітей [3].

Таким чином, забезпечення потреб населення у наданні дошкільних послуг та можливостей відвідування дитячого садка є першим етапом досягнення доступності дошкільної освіти. Однак, для організації якісного освітнього простору дітей дошкільного віку необхідні висококваліфіковані педагогічні кадри, які професійно та всебічно розвивають здібності вихованців, а також дотримуватися принципів розвитку дошкільної освіти.

Варто відзначити, що розвиток дошкільної освіти України базується на таких принципах:

доступність для кожного громадянина освітніх послуг, що надаються системою дошкільної освіти;

рівність умов для реалізації задатків, нахилів, здібностей, обдарувань, різнобічного розвитку кожної дитини;

єдність розвитку, виховання, навчання і оздоровлення дітей;

єдність виховних впливів сім'ї і закладу дошкільної освіти;

наступність і перспективність між дошкільною та початковою загальною освітою;

світський характер дошкільної освіти у державних і комунальних закладах дошкільної освіти;

особистісно-орієнтований підхід до розвитку особистості дитини;

демократизація та гуманізація педагогічного процесу;
відповідність змісту, рівня й обсягу дошкільної освіти особливостям розвитку та стану здоров'я дитини дошкільного віку [3].

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вище наведене, можна зробити висновок, що Міністерством освіти та науки України й органами державної влади розробляються та впроваджуються шляхи вирішення проблеми браку вільних місць у дошкільних навчальних закладах, що забезпечить реалізацію права дитини на отримання доступної та якісної дошкільної освіти.

Також, слід відзначити роботу Міністерства освіти та науки України у напрямку забезпечення «м'якого» переходу дітей з дошкільних в загальноосвітні заклади. Відповідно до закону «Про освіту» середні загальноосвітні заклади не повинні проводити співбесіди при вступі дитини у перший клас, на жаль дана норма закону виконується не у всіх навчальних закладах. Отже, удосконалення дошкільної освіти та приведення до співставності освітніх програм різних рівнів освіти є шагом до отримання якісних знань и набуття професійних компетентностей.

Література

1. Закон України «Про освіту» (Прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017) [Електронний ресурс]. Режим доступу до інформації: <https://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>
2. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу до інформації: <https://ru.osvita.ua/legislation/law/2234/>
3. Сайт Міністерства освіти та науки України. Дошкільна освіта. [Електронний ресурс]. Режим доступу до інформації: <https://mon.gov.ua/ua/tag/doshkilna-osvita>
4. Державна служба статистики України. Статистична інформація. Режим доступу до інформації: <http://www.ukrstat.gov.ua/>